

NEVELESTRAAT, LOMOLENSTRAAT, KLEITESTRAAT, LENTAKKERSTRAAT, KLEINE LIJKSTRAAT EN GROTE LIJKSTRAAT TE AALTER

DEEL 2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 2372

Rapport opgemaakt door:

Mevrouwhofstraat 1a

3511 Hasselt

Projectcode:

Intern: 39796

Extern: 23493

AOE: 2024L280

1 INLEIDING

Er wordt voor de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel, de aanleg van nieuwe grachten, het dempen van oude grachten en de aanleg van een nieuwe wegenis ter hoogte van Nevelestraat, Lomolenstraat, Kleitestraat, Lentakkerstraat, Kleine Lijkstraat en Grote Lijkstraat te Aalter (provincie Oost-Vlaanderen) een bodemingreep beoogd van ca. 100.894 m². Deze ingreep overschrijdt de wettelijk bepaalde grenswaarden van 100.894 m² voor een zone woongebied, woonuitbreidingsgebied, woongebied met landelijk karakter en agrarisch gebied, waardoor het Onroerend Erfgoeddecreet (art. 5.4.) de opmaak van een archeologienota verplicht ter evaluatie en waardering van het archeologisch potentieel van het betrokken bodemarchief.

Het verslag van resultaten van deze archeologienota kon afdoende uitspraken doen inzake het archeologisch potentieel van het bodemarchief ter hoogte van het onderzoeksgebied. Aan de hand van bestaande en ontsloten landschappelijke, archeologische, historische, iconografische en cartografische gegevens werd de kans op het aantreffen van archeologische resten laag bevonden. Dit bleek hoofdzakelijk uit:

- Er zijn tijdens archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem in de directe omgeving nog geen archeologisch sporen gevonden. Uit dit onderzoek is wel naar voor gekomen dat het archeologische niveau zich op een diepte van 60 cm onder het maaiveld bevindt. Er werden bij kaartstudies, erfgoedstudies en het bestuderen van orthofoto's sporen en/of structuren gevonden uit de bronstijd, middeleeuwen en nieuwste tijd. Het gaat hier voornamelijk om resten uit de middeleeuwen en nieuwe tijd (sites met walgracht en hoeves). In mindere mate zijn er ook meldingen van archeologisch erfgoed uit de bronstijd (funeraire structuren) en nieuwste tijd (perceleringsgreppels en wegen). Landschappelijk gezien bevinden de vindplaatsen uit de bronstijd zich in het lager gelegen deel ten noorden van het plangebied waardoor deze mogelijk in mindere mate ter hoogte van het plangebied worden aangetroffen. Vermeldenswaard is de site met walgracht (CAI ID 976284) die zich ter hoogte van de Nevelestraat 52, net ten noorden van het plangebied bevindt. Op basis van cartografisch onderzoek ligt de zuidelijke gracht van deze hoeve gedeeltelijk binnen het plangebied. De opdrachtgever plant in deze zone de bestaande gracht te dempen en ernaast heraan te leggen, de rest van het gebied is werfzone. Op basis hiervan kan uitgegaan worden van een beperkte impact van de werken op deze site. Op basis van de beschikbare gegevens lijkt er geen grotere trefkans te zijn voor een specifieke periode. Het kan echter niet uitgesloten worden dat er archeologische resten en/of sporen uit uiteenlopende archeologische perioden aanwezig kunnen zijn op het terrein. In deze situatie moet evenwel ook rekening gehouden worden met de kans op bewaring van archeologische resten en de mogelijke kenniswinst bij eventueel verder onderzoek.
- Vanuit landschappelijk standpunt ligt het projectgebied in het noorden in de Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei en in het zuiden in de Zandleem- en Leemstreek. Het is een agrarisch gebied met over het algemeen weinig bebouwing. In de directe omgeving van het projectgebied bevinden zich veel beken en waterlopen waarvan de Zwalmloop voor een deel doorheen het projectgebied loopt. Landschappelijk gezien is het projectgebied deels gelegen op een gradiëntzone. De landschappelijke ligging van het projectgebied brengt mogelijk een verhoogde archeologische verwachting met betrekking tot de steentijden met zich mee. De hoogte van het projectgebied ligt tussen 12 m en 21 m-TAW, wat een hoogteverschil van ca. 9 meter doorheen het gehele projectgebied. De hoogteprofielen tonen dat de Nevelestraat een afdalend verloop heeft van het noordwesten naar zuidoosten van ca. 21 naar 12 m-TAW. De profielen van noord naar zuid tonen zijn oplopend van ca. 14 tot ca. 17-18 m-TAW. Het west-oost hoogteprofiel toont een dalend

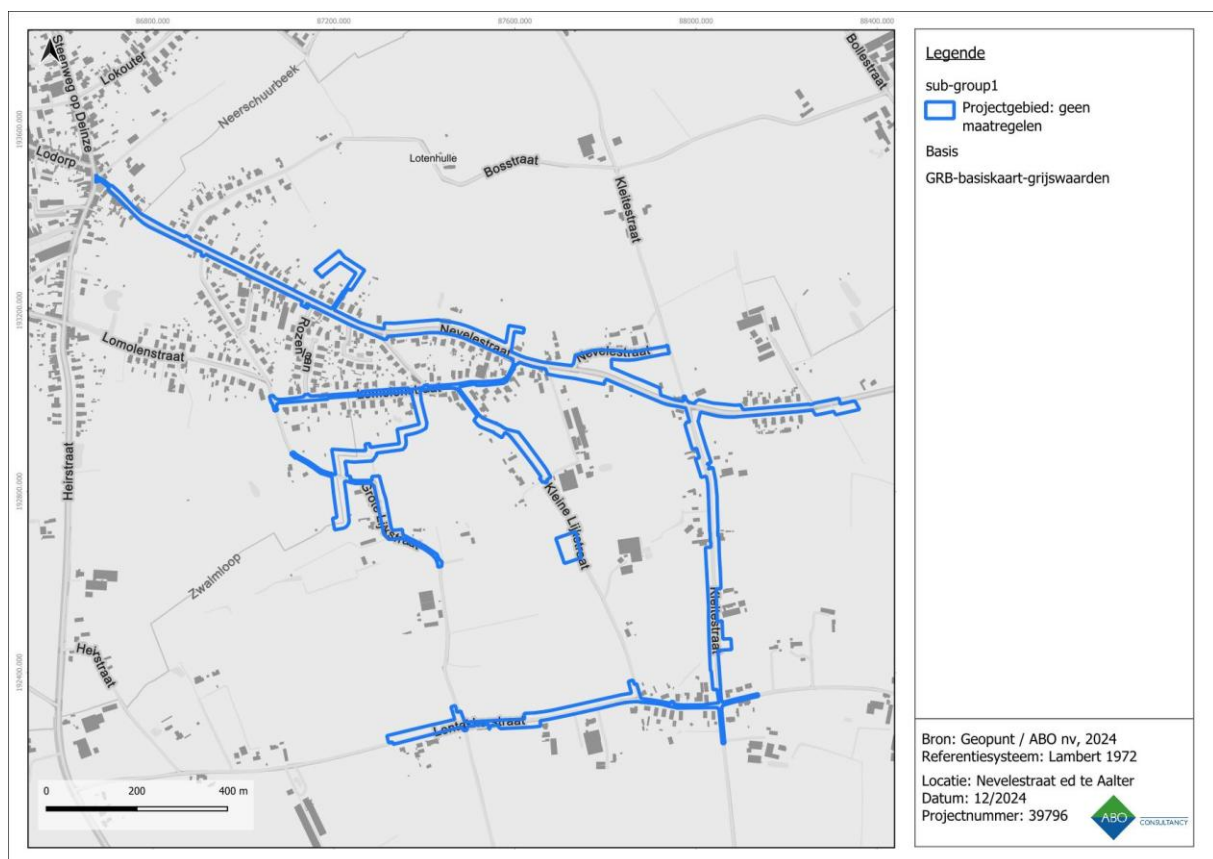
verloop van ca. 18,5 naar 15,5 m-TAW. Het projectgebied ligt op de zandige Tertiaire afzettingen van het Lid van Vlierzele en het meest noordoostelijke deel op de afzettingen van het Lid van Pittem. Het Quartair bestaat uit eolisch zand en leem uit het Weichseliaan en/of hellingsafzettingen. Een dergelijke sequentie heeft een relatief klein archeologisch potentieel. De zandige opduikingen nabij waterlopen, gevormd door deze afzettingen, waren vanaf de steentijd aantrekkingspolen voor bewoning. De sporen die deze jager-verzamelaars achterlieten bestaan voornamelijk uit verspreide vondsten op het toenmalig loopvlak. Als deze loopvlakken kort na gebruik niet worden afgedekt dan is de kans op bewaring van paleolithicum- en mesolithicumsites zeer klein. In het noordwestelijk deel van het projectgebied bevinden zich voornamelijk de matig droge tot natte (lemige) zandgronden. In het zuiden en zuidoosten bevinden zich voornamelijk matig droge tot natte zandleemgronden. Hier kunnen zowel podzols als plaggenbodems aangetroffen worden. Een podzol wijst op een mogelijk goede bewaring van eventueel aanwezige archeologische sporen en/of vondsten, voornamelijk steentijdartefactensites. Een plaggenbodem wilt zeggen dat hier over een lange periode aan landbouw werd gedaan waarbij steeds nieuwe plaggen werden aangevoerd. Onder deze plaggen kan zich nog steeds de oorspronkelijke bodemopbouw bevinden. Veel van deze worden beschreven als zijnde een podzol. Dit wijst op een mogelijk goede bewaring van eventueel aanwezige archeologische sporen en/of vondsten, voornamelijk steentijdartefactensites. Ter hoogte van het terrein voor grondverbetering komt een matig gleyige zandleembodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont voor. Het zijn hydromorfe grijsbruine podzolachtige gronden. Op een diepte tussen 60 en 65 cm-mv starten de roestvlekken en wordt de bodem grijs van kleur.

- Uit historisch en landschappelijk onderzoek blijkt dat het projectgebied reeds voor een groot gedeelte in gebruik was als wegenis vanaf 1777. Ter hoogte van de betrokken percelen bevonden zich akkers en enkele gebouwen. Het terrein voor grondverbetering is vanaf de 18de eeuw hoofdzakelijk onbebouwd gebleven. Dit betekent dat het bodemarchief hier mogelijk bewaard is en niet verstoord is door latere werkzaamheden. Voor de geplande werken kan een onderscheid gemaakt worden tussen werken die deels binnen en deels buiten het bestaande gabarit plaatsvinden. Er is weinig geweten over de exacte diepte van de fundamenten van de huidige weg maar er kan uitgegaan worden van een minimale verstoring van -40 cm mv. Het volledige traject is langs weerszijden van de straat reeds voorzien van een ondergrondse riolering. De maximale bodemingreep van de bestaande riolering bedraagt 100 cm onder het maaiveld. De diameter van de buizen is onbekend, er kan uitgegaan worden van 40 cm, rekening houdend met een buffer van 50 cm aan beide kanten is er sprake van een aanlegsluif van ca. 140 cm breed. Langs weerszijden van de straten lopen eveneens nutsleidingen (waterleiding, laagspanning, telecom en gas). Hier kan uitgegaan worden van een maximale bodemingreep van 100 cm onder het maaiveld. Voor de aanlegsluif kan eveneens uitgegaan worden van een maximale breedte van 100 cm. Het terrein voor grondverbetering is in gebruik als landbouwgrond. Door het historische gebruik van deze gronden voor landbouw kan uitgegaan worden van een minimale verstoring van 40 cm onder het maaiveld door ploegactiviteiten.
- De aanleg van een nieuw gescheiden riolering (al dan niet met persleiding), heraanleg van de grachten en de vernieuwing van het wegdek komen gedeeltelijk overeen met de voorgaande ingrepen. Aangezien er momenteel al een riolering aanwezig is langs weerszijden van het wegdek kan reeds worden uitgegaan van een verstoring. Lokaal (bij de aanleg van de pompstations) wordt er dieper gegaan. De impact van deze diepere constructies is eerder zeer beperkt in oppervlakte en heeft weinig kenniswinst bij verder onderzoek. De bestaande grachten worden ofwel verbreed en verdiept ofwel gedempt en ernaast heraangelegd. Daarnaast worden ook volledig nieuwe grachten aangelegd. Daar waar de bestaande grachten breder en dieper gemaakt zullen worden blijft de

bijkomende verstoring beperkt. Daar waar bestaande grachten worden gedempt en ernaast worden heraangelegd overlappen ze vaak met oude grachten en is de verstoring eveneens beperkt. Slechts op vier locaties worden volledig nieuwe grachten uitgegraven, deze bevinden zich echter verspreid over het terrein en hebben een beperkte oppervlakte waardoor ze een eerder versnipperd beeld zouden opleveren bij verder onderzoek. De wegenis wordt vernieuwd maar aangezien er reeds riolering aanwezig is, is de bodem reeds dieper verstoord waardoor deze bodemingreep zich binnen gabarit bevindt. De bodemingreep ter hoogte van de groenzones, terrein voor grondverbetering en werkzones is eerder beperkt.

- Op basis van de bovenstaande argumenten wordt besloten dat er een **laag potentieel tot kennisvermeerdering is voor het lijntracé**. De geplande verstoring ter hoogte van het lijntracé gaat dieper dan de bestaande verstoring, maar men kan er vanuit gaan dat het niveau relevant voor het aantreffen van archeologisch erfgoed mogelijk bijna volledig verstoord is na het aanleggen van de huidige en voorgaande weg(en) en de aanleg van de bestaande riolering en nutsleidingen. **Voor het terrein voor grondverbetering is het archeologisch potentieel wel reëel**. Maar aangezien de opdrachtgever op dit perceel niet plant om de grond af te graven, enkel op te hogen is er geen risico voor het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. **Voor de delen van de percelen ter hoogte van de landbouwgrond en velden is de het archeologisch potentieel eveneens reëel**, maar aangezien deze ingrepen zich verspreid over het plangebied bevinden en omdat het eerder over een beperkte oppervlakte gaat heeft dit geen kenniswinst. Het levert een versnipperd beeld op waardoor geen ruimtelijk of contextueel inzicht mogelijk is. Kosten-baten is verder onderzoek dan ook niet aangewezen.

Op basis van de bovenstaande argumenten is besloten dat er een **laag potentieel tot kennisvermeerdering is voor het plangebied**. Voor de geplande werken worden dan ook **geen maatregelen** geadviseerd (Figuur 61) zodoende omkaderd in het Programma van Maatregelen.

Figuur 61: GRB met aanduiding van het projectgebied en de geselecteerde zones voor geen maatregelen.

2 GEMOTIVEERD ADVIES

Op basis van de bovenstaande argumenten wordt besloten dat er een **laag potentieel tot kennisvermeerdering is voor het lijntracé**. Een groot deel van de geplande werken bevinden zich binnen bestaand gabarit, lokaal gaat de geplande verstoring ter hoogte van het lijntracé dieper dan de bestaande verstoring. De lange, smalle aanleggleuf voor nieuwe leidingen heeft weinig ruimtelijk/contextueel inzicht als gevolg, het geeft een versnipperd beeld als toch iets zou worden aangetroffen.

Op basis van de bovenstaande argumenten is besloten dat er een **laag potentieel tot kennisvermeerdering is voor het lijntracé**. Voor de geplande werken worden dan ook **geen maatregelen** geadviseerd.

3 BIJKOMENDE BEPALINGEN

3.1 VONDSMELDING

Volgens het Onroerendergoeddecreet is een toevalsvondst een vondst die **toevallig** aan het licht komt, dus niet tijdens een archeologisch onderzoek of door het zoeken met een metaaldetector. Het onderzoek van deze toevalsvondsten en de vondstcontext kan belangrijke wetenschappelijke kennis over het verleden van de mens en zijn leefomgeving opleveren.

Voer je graafwerken, bouwwerken, landbouwactiviteiten, ... uit en vind je onverwacht sporen of voorwerpen waarvan je vermoedt dat ze een historische waarde hebben? **Meld deze vondst dan binnen de 3 dagen aan het agentschap Onroerend Erfgoed** via het digitale vondstmeldingsformulier: <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/vondstmeldingen/toevalsvondsten/formulier>. Het is niet altijd eenvoudig om een archeologische toevalsvondst te herkennen. Treffende voorbeelden zijn massieve natuurstenen funderingen, menselijke skeletresten in en rond een kerk, een waterput, houten palen van een brug, bakstenen muren en vloeren, een beerput, ... Als je twijfelt, meld je je vondst beter hoe dan ook!

Vind je **menselijke resten**, staak dan onmiddellijk de graafwerken. Ook wanneer je twijfelt of het aangetroffen botmateriaal menselijk van oorsprong is. Verwittig in eerste instantie de politie (op het noodnummer 112). De politie komt ter plaatste en zal de nodige vaststellingen doen. Indien nodig verwittigen zij het parket. Concludeert de politie na het onderzoek dat het geen verdacht overlijden is, maar een vondst met archeologische waarde, dan melden zij de toevalsvondst aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap brengt de vinder, zakelijkrechthouder en gebruiker van het terrein en de betrokken gemeente op de hoogte van de vondst en de juridische gevolgen. De verdere procedure en termijnen verlopen zoals bij een gewone archeologische toevalsvondst.³⁹

³⁹ <https://www.onroerendergoed.be/ik-wil-een-toevalsvondst-melden>

4 BIBLIOGRAFIE

Belgisch Kenniscentrum over Welzijn op het Werk, 2016. Werkzaamheden in de Nabijheid van Ondergrondse Nutsleidingen [online] Available at: <<https://www.beswic.be/nl/blog/werkzaamheden-nabijheid-van-ondergrondse-nutsleidingen>>

Borsboom A. and Verhagen, P., 2012. KNA Leidraad. Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Amsterdam: Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer.

Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, 2016. Arbeidsreglementering [online] Available at: <<http://www.werk.belgie.be/defaultTab.aspx?id=387>>

Ghijssels Y. and Achten, J., 2015. Werken in de Nabijheid van Ondergrondse Installaties. Praktische Gids voor Aannemers. Federale Verzekering: Brussel.

Groenewoudt, B.J., 1994. Prospectie, Waardering en Selectie van Archeologische Vindplaatsen: een Beleidsgerichte Verkenning van Middelen en Mogelijkheden. Nederlandse Archeologische Rapporten 17. Amersfoort: Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek.

Haneca, K., Debruyne, S., Vanhoutte, S. and Erynck, A., 2016. Archeologisch Vooronderzoek met Proefsleuven – Op Zoek naar een Optimale Strategie. Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48. Brussel: Agentschap Onroerend Erfgoed.

Preventiemaatregelen, 2002. Veiligheidsnota's Bouwbedrijf: Werken langs en in Sleuven. Vademecum van het Nationaal Actiecomité voor Veiligheid en Hygiëne in het Bouwbedrijf N.A.V.B, 96, p. 6-20.

Uitgravingen, 2002. Veiligheidsnota's Bouwbedrijf: Veiligheid op Kleine Bouwplaatsen. Vademecum van het Nationaal Actiecomité voor Veiligheid en Hygiëne in het Bouwbedrijf N.A.V.B., 88, pp. 6-20.

5 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		24/12/2024
Glenn De hooghe	Business Unit Manager		24/12/2024
Melissa Lamberts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		24/12/2024